

ב' בניסן תשע"ז, 29.3.2017

גיליון מס' 553

פרשת ויקרא

אשם גזלות

מאת יואב רון, משואות יצחק

פרשת ויקרא עוסקת בשלושה סוגי קורבנות: נדבה, חטאת ואשם. אתמקד באחרון שבהם: "אשם גזלות".

הבריה התיכון בקרבנות החטאת ובקורבנות אשם, הוא הגדרת השגגה כגורם המרכזי במעשה שהאדם עשה, ושבעקבותיו ולכפרתו, הוא מביא את קורבנו. כך אנו מוצאים בקרבנות חטאת: "נִפְשׁ כִּי תִחַטָּא בְשִׁגְגָה" (ד,ב), "וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגֹּוּ" (ד,יג), "אֲשֶׁר נָשִׂיא יִחַטָּא... בְשִׁגְגָה" (ד,כב), "וְאִם נָפֶשׁ אַחַת תִּחַטָּא בְשִׁגְגָה" (ד,כז). ובקרבנות אשם: "וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ" (ה,ב), "וְחִטָּאָה בְשִׁגְגָה" (ה,ט).

אך בקרבן האחרון הכתוב בפרשה "אשם גזלות", אין כל ייחוס שגגה לחוטא, אלא זדון. התורה מציבה מראה מול החוטא, ומטיחה בו את תיאור חטאו במילים קשות ביותר: "כַּחַשׁ בְּעַמִּיתוֹ ... עָשָׂק אֶת עַמִּיתוֹ ... מִצָּא אֲבֵדָה וְכַחַשׁ בָּהּ ... נִשְׂבַּע עַל שִׁקְרוֹ" (ה,כא-כב). חומרת החטא מודגשת כבר בפתיח של הפרשייה באמצעות התואר הנורא שבו מוכתר החטא: "נִפְשׁ כִּי תִחַטָּא וּמַעְלָה מֵעַל בֵּיה" (ה,כא).

תיאור החטא שבאשם גזלות, מתעצם בעת שנוווה חטא זה עם החטא הראשון שבסדרת קרבנות האשם, אשם מעילות. כותרתו של אשם מעילות היא: "נִפְשׁ כִּי תִמְעַל מֵעַל וְחִטָּאָה בְשִׁגְגָה מִקְדָּשֵׁי ה'" (ה,טו). כבר בכותרת, אין הקב"ה שם עצמו כנפגע בחטא זה שנעשה בשגגה. אשם מעילות, עניינו באדם ששלח ידו בטעות לאשר הוקדש לגבוה. הפגיעה המתוארת בתורה היא לא באדם, ובוודאי שלא בקב"ה, אלא רק במה שהוקדש לקודש, כאשר הנפגע הוא "חפצא".

אשם מעילות הוא כנגד פגיעה ב-"גברא". עניינו הפרת אמון שקיים בין שני אנשים. בעת העסקה, האמון מצד הנותן כלפי המקבל היה כה טוטאלי, עד שלא היה צורך בשני האמצעים המקובלים לצורך הוכחה משפטית עתידית לקיומה: עדות של אדם שלישי וחתימת האדם על קבלת דבר. אולם בעת שהגיע הזמן פירעון החוב, המקבל מתכחש לעסקה ולחובתו להחזיר, ובידי הנותן אין הוכחה משפטית לעסקה. ר' עקיבא מתאר את האיש הגוזל לא רק כמשקר לעמיתו, אלא ככופר בבורא עולם, שהכל פתוח לפניו: "מה תלמוד לומר ומעלה מעל בה", לפי שכל המלווה והלווה והנושא והנותן אינו עושה אלא בעדים ובשטר, לפיכך בזמן שהוא מכחש - מכחש בעדים ובשטר. אבל המפקיד אצל חברו, אינו רוצה שתדע בו נשמה אלא שלישי שביניהם, לפיכך כשהוא מכחש, מכחש בשלישי שביניהם".

אף בהשוואה בין סדר הכפרה של "אשם מעילות" ל"אשם גזלות" התורה מקפדת על האדם שחטא כלפי רעהו במזיד, לעומת האיש שחטא כלפי הקדשים בשוגג.

באשם מעילות, החוטא מחויב תחילה בקרבן: "וְהֵבִיא אֶת-אֲשָׁמוֹ לָהּ" (ה,טו)) ורק לאחר מכן התורה מחייבתו להחזיר מכיסו: "וְאֵת אֲשֶׁר חָטָא מִן-הַקֹּדֶשׁ יִשְׁלֵם" (ה,טז).

אולם באשם גזלות, תחילה התורה מציינת את חובתו של החוטא לפצות את הנגזל: "וְהָשִׁיב אֶת-הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזַל אוֹ אֶת-הָעֶשֶׂק אֲשֶׁר עָשָׂק אוֹ אֶת-הַפְּקֹדֹן אֲשֶׁר הִפְקֹד אֹתוֹ אוֹ אֶת הָאֲבֹדָה אֲשֶׁר מָצָא" (ה,כג), ורק לאחר מכן הוא מביא את הקרבן: "וְאֵת-אֲשָׁמוֹ יָבִיא לָהּ" (ה,כה).

המשנה בבבא-קמא לא רק שמשקפת את הסדר הכתוב בתורה, אלא מבליטה זאת בהגדרתה שכפרת החטא היא כבר לאחר שהגזל החזיר את הגזלה לנגזל, עוד בטרם הקריב את קרבן האשם: "המביא גזילו עד שלא הביא אשמו - יצא, הביא אשמו עד שלא הביא גזילו - לא יצא".

נראה, שחשיבות סדר הכפרה באשם מעילות, היא שעמדה לנגד עיני חז"ל בעת שקבעו בסוף מסכת יומא את כפרת יום הכיפורים לעם ישראל. קביעה זו משקפת את רצונו של מקום שבפרשתנו, וכביכול מחייבת גם את בי"ד של מעלה: "עבירות שבין אדם למקום - יום הכפורים מכפר, עבירות שבין אדם לחברו - אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חברו".

נכתב בסיועו של שלום קולין.

יואב רון, חבר משואות יצחק, עובד בניתוח מערכות מידע. לפני שבועיים קיבל תעודת אזרחות.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il
אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il